

On aeg mõelda kevadele ...

Malle Järvan, EMVI vanemteadur

Päike käib juba kõrgemalt ja viib põllumehe mõtted üha sagedamini eelseisvatele kevadtöödele. Tänavune kevad ei saa kerge olema. On ju rahakott mullukevadisega võrreldes tunduvalt õhem ja kevadtööde maht suurem. Möödunud aasta erakordsest ilmast tingitud koristusperioodi pikalevenimine ei võimaldanud paljudel tootjatel külvata talivilju soovitud määral, mitte alati ka optimaalsel külviajal. Teravilja ja rapsi alt hilinemisega vabanenud põllud, mõnel juhul isegi koristamata jäänud põllud, mis olid planeeritud taliteraviljade alla, vajavad kevadel harimist ja külvamist. See kõik suurendab kevadtööde pinget.

Seemneviljast

Murelikuks küsimuseks on, kas külviks jätkub suviteraviljade seemet ja kas on raha selle ostmiseks. Ostuseeme on kallid. Võib arvata, et suurel määral püütakse hakkama saada oma kasvatatud viljaseemnega. Möödunud aastal kasvanud suviteravilja kvaliteet paraku jäi väga kehvaks. Teatavasti ei vastanud suur osa seemnekontrollilaboritele esitatud partiidest konditsionaalse seemne nõuetele. Hädavajaduse korral tuleb kevadkülviks sellist vilja paratamatult siiski kasutada. Eelnevalt tuleks aga rakendada kõiki võimalusi külvisel kvaliteedi parandamiseks: täiendavat puhastamist, sorteerimist, võib-olla ka soojendamist. Ja kindlasti lasta teha seemnevilja analüüs, eelkõige idanevus.

Seemnevilja nappuse korral võib veidi vähendada ka tavapäraseid külvisenorme. Seda muidugi tingimusel, et seemne kvaliteet vastab nõuetele ja et seeme puhitakse. Vähendatud külvisenormi kasutamisel, selleks et tagada küllaldane saagikus, peab kogu agrotehnika (mulla külviks ettevalmistamine, väetamine, taimekaitse jm) olema heal tasemel. Viimased aastad on näidanud, et maikuu ja juuni esimesed kümnepäevakud on Eestis sageli sademevaesed ja suviteraviljad võivad selle all tugevasti kannatada. Kõrvalvõrseid ei teki või hävivad need hiljem põua tõttu, halvimal juhul areneb taimel produktiivseks vaid üks võrse. Seepärast on riskantne planeerida odra puhul külvisenorm väiksemaks kui 350-400 idanevat seemet ruutmeetri kohta, nisu ja kaera puhul võiks alumiseks piiriks olla 450-500 idanevat seemet ruutmeetri kohta.

Viljavaheldusest

Teraviljade kasvupind Eestis on viimastel aastatel olnud üsna stabiilselt 300 tuhande hektari ringis, vähehaaval kasvab taliteraviljade osatähtsus. Jõudsalt on suurenenud õlikultuuride (rapsi ja rüpsi) kasvupind. Eesti Statistikaameti andmeil ulatus see 2008 aastal juba 77,7 tuhande hektarini, samal ajal kui teraviljakultuuride all oli 309,1 tuhat hektarit. On igati mõisteta, et tootjad püüavad rapsikasvatust forsseerida, sest õnnestumise korral annab see märksa suuremat tulu kui teravili. Kuid rapsi külvipind on jõudnud kriitilise piirini, mille ületamisel ei ole enam garanteeritud vajalik viljavaheldus. Teatavasti peaks rapsi kasvatamise järel olema vahe 4-5 aastat, selleks et vältida mulla kaudu edasi kanduvate rapsihaiguste levikut. Siin ei peaks põllumees küll kergekäeliselt riskima. Ka selle kevade külvide planeerimisel tuleks muuseas silmas pidada sobivat viljavaheldust, et tagada põllumuldade hea tervisliku seisundi püsimine ka tulevikus.

Väetamisest

Taimekasvatuse üheks suuremaks kuluartikliks masintööde kõrval on väetised. EMVI teadur Enno Koik, analüüsides viljelusvõistlusest osavõtjate tootmiskulusid, leidis et 2007 aastal moodustasid mineraalväetised umbes veerandi (keskmiselt 23,6%) tootmiskuludest. Kuid

möödunud aastal, mil väetiste hinnad võrreldes 2007 aasta hindadega olid kerkinud ligemale kahekordseks, moodustasid mineraalväetistele tehtud kulutused viljelusvõistluses osalenute keskmisena juba rohkem kui kolmandiku (37,6%) tootmiskuludest.

Rahanappuse korral võidakse anda liialt suur osakaal lämmastikväetiste soetamiseks, jättes tagaplaanile kompleksväetised. Loomulikult on lämmastik põhiline saagitaseme tõstja, kuid ei tohi unustada taimetoitainete tasakaalustatuse printsiipi. Kui ikka mulla PK-sisaldus, mida aeg-ajalt peab kontrollima mullaanalüüside alusel, on madal, siis tuleb leida võimalus anda kevadisel mullaharimisel või koos külviga sobiva koostisega kompleksväetist. Firmade poolt pakutavate väetiste nimetustes ja hinnakirjades on valikuvõimalused mitmekesised. Küllap suudab põllumees neist valida omale kõige sobivama ja taskukohasema variandi.

Eelkõige tuleb silmas pidada millise kultuuri jaoks väetist vaja on. Rapsile näiteks valida kõrgema väävlisisaldusega kompleksväetis, soovitatav oleks selles ka boori olemasolu. Suviteraviljade alla sobivad hästi Venemaa päritoluga, omaaegse nn nitrofoska-tüüpi väetised (NPK 16-16-16 või 22-11-11). Erilist väävlivajadust ei ole suviteraviljadel täheldatud. Kas mikroelementide lisand kompleksväetises on tingimata vajalik — need väetised on tavaliselt veidi kallimad — selle üle tuleks otsustada mullaanalüüsi alusel, huupi ei ole mõtet neid kasutada. Mingi mikroelementi puuduse korral on igatahes mõjusam anda see väetisega otse mulda, lehtede kaudu väetamine jääb siiski erandlikuks abinõuks.

Taliteraviljad vajavad teisel kasvuaastal põhiliselt lämmastikuga väetamist. Talinisu puhul tuleb hoolas olla ka tema väävlivajaduse rahuldamisega, eriti siis, kui kasvatatakse toidunisu. Talvitumisest nõrgestatud taimikule võiks kõige esimeseks väetiseks olla väike kuni mõõdukas kogus ammooniumsalpeetrit, mis kiirelt lahustudes ergutab taimed kasvama. Et mitte stimuleerida liiga intensiivset võrsumist, ei maksa esimesel pealtväetamisel lämmastikuga liialdada. Vähemalt paar nädalat pärast vegetatsiooni algust peaks talinisule olema antud ka väävel, et soodustada võrsete arenemist produktiivvõrseteks ja terade arvu suurenemist peas. Hea talinisu saagi saamiseks enamasti piisab umbes 10 kg väävlit hektari kohta. Kogemuste põhjal pean parimaks NS-väetiseks Axani. Teised NS-väetised, mis sisaldavad ka kaltsiumit, on mõnevõrra raskemini lahustuvad ja nende toime jääb tagasihoidlikumaks. Ammooniumsulfaat sisaldab 21% N ja 24% S, seda ei ole talinisule mõtet rohkem anda kui 50 kg/ha, kasutades seejuures paralleelselt ammooniumsalpeetriga väetamist. Ammooniumsulfaat ja magneesiumsulfaat (Bittersalz) on head väetised suvi- ja talirapsi suure väävlitarbe rahuldamiseks.

Toidunisu puhul aitab proteiini ja kleepvalgu sisalduse suurendamist tagada hilisemates kasufaasides (alates kõrsumisest) tehtav N- või NS-väetamine. Kui sel ajal juhtub tulema pikem põuaperiood, siis tahkelt antud väetisi ei saa taimed juurte kaudu omastada. Sel juhul on võimalik kasutada lehtede kaudu väetamist, mis on mõttekas ühendada mingi vajaliku taimekaitsetöoga. Leheväetamine õigustab end ainult siis, kui taimikul on terve ja tugev lehestik, eelkõige lopsakad lipulehed. Meie katsete põhjal on end igati õigustanud talinisu lehekaudne väetamine Sulfuriga (norm 5-10 l/ha). Karbamiidi võib nisudele anda 20-25 kg/ha ehk optimaalne N-norm ~10 kg/ha. Erinevalt mõnest teisest väetisest ei tekita karbamiidi vesilahusega pritsimine lehepõletusi. Katsetused spetsiaalsete, mikroelemente sisaldavate leheväetistega on EMVI-s veel pooleli. Esialgsete tulemuste põhjal oleme nisu väetamisel mõningaid positiivseid tulemusi saanud vaske sisaldavate leheväetiste kasutamisel.

Lupjamisest

Happelistel muldadel majandavale põllumehele tahaksin veelkord meelde tuletada põldude lupjamise vajalikkust. Käesoleval ajal pakub Kunda Nordic Tsement põllumehele klinkritolmu täiesti ilma tasuta, makstes sellele isegi veidi juurde, eesmärgiga vähendada Kunda prügilasse ladestatavaid klinkritolmu koguseid. Klinkritolm teatavasti on mitte ainult mulla happesust vähendav aine, vaid samaaegselt ka tänuväärne taimetoitainete allikas. Erinevalt ühekülgse toimega lubjakivijahust ja dolomiidijahust, mis sisaldavad vaid kaltsiumi ja magneesiumi, on klinkritolm palju rikkalikuma koostisega. Näiteks, kui lupjamisel anda

klunkritolmu normiga 4 t/ha, siis sellega viiakse põllule hektari kohta umbes 200 kg kaaliumi, 80 kg magneesiumi ja 125 kg väävlit, lisaks ka mikroelemente. Kui arvestada, kui palju sellised toitelementide kogused tuleksid maksma praeguste hindadega mineraalväetistes, siis tõenäoliselt peaksid saama kaetud nii lupjamistöõde eest makstav teenustasu kui ka klunkritolmu transport.

Soovin põllumeestele jõudu, jätkuvat visadust ja edu eelseisvaks taimekasvatusaastaks.

Malle Järvan,
Eesti Maaviljeluse Instituudi vanemteadur